

ԲԼՈԳՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՄԵԾԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

ԷՐԻԿ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ՀՀ-ում բլոգները չունեն այնքան մեծ թվով ընթերցողներ, որքան տպագիր կամ համացանցային մամուլը, սակայն եթե Հայաստանում գործում են լուրեր ներկայացնող մի քանի տասնյակ հեռուստառադիոհաղորդումներ, թերթեր և համացանցային պարբերականներ, ապա վերջիններիս համեմատ Հայաստանում գործում են հարյուրավոր բլոգներ: Այս հոդվածի շրջանակներում ուսումնասիրել ենք քաղաքական գիտությունների դոկտոր Արթուր Աթանեսյանի աշխատությունները: Առավել համապարփակ ուսումնասիրվել է «Конфликтные коммуникации и проблемы информационной безопасности» աշխատությունը¹: Աշխատանքում հիմնականում ներկայացված են համացանցային գործիքների կիրառումը ՀՀ անվտանգության տեսանկյունից: Ըստ արդյունավետության՝ համեմատության մեջ են դրվել Հայաստանում և Ադրբեջանում կիրառվող համացանցային գործիքները: Համացանցային գործիքների կիրառման արդյունավետության բացահայտման համար ուսումնասիրվել են նաև քաղաքական գիտությունների թեկնածուներ Հայկ Սուքիասյանի², Վահան Դիլանյանի³ և այլ հեղինակների աշխատությունները: Համացանցի և բլոգների ընդհանուր կիրառման և համացանցի զարգացման, տեղեկատվական անվտանգության ուսումնասիրության տեսանկյունից մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում տեղեկատվական անվտանգության փորձագետ Սամվել Մարտիրոսյանի լրագրողական վերլուծությունները⁴ և այլ հեղինակների աշխատանքներ: Նշված հեղինակների աշխատությունները մեծ արժեք ունեն քաղաքագիտության համար, քանի որ հիմնված են վիճակագրական տվյալների,

¹ Տե՛ս **Արթուր Ատանեսյան**, Конфликтные коммуникации и проблемы информационной Безопасности, 2009 г. ЕГУ. Ереван, 2009. 333 страниц.

² Տե՛ս **Հայկ Սուքիասյան**, Տեղեկատվական հասարակություն. Սոցիալ-քաղաքական հիմնախնդիրներ. «Սարվարդ» հրատ. ՍՊԸ, Երևան 2009, 267 էջ:

³ Տե՛ս **Վահան Դիլանյան**, Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման համակարգի կատարելագործումը տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ, Երևան, 2012, 134 էջ:

⁴ Տե՛ս Սամվել Մարտիրոսյանի հոդվածները «Նորավանք» հանդեսում: Այցելություն՝ 09/02/2015

http://www.noravank.am/arm/articles/detail.php?ELEMENT_ID=12818&sphrase_id=39340:

համեմատական վերլուծությունների վրա և կարող են օգտակար լինել համացանցային գործիքները փիառ նպատակներով կիրառել պատրաստվող քաղաքական գործիչներին, ՀՀ արտաքին քաղաքականություն իրականացնող դիվանագետներին, սակայն վերջիններիս աշխատանքում բացակայում են ուսումնասիրություններ, որոնք կբացահայտեն բլոգների կայացումը՝ որպես քաղաքականության վրա ազդեցության միջոց: Պետք է հաշվի առնել նաև այն հանգամանքը, որ վերջին շրջանում հետաքրքրությունը բլոգների և վեբ գործիքների նկատմամբ մեծանում է նաև ՋԼՄ-ների և քաղաքական գործիչների շրջանում: ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը⁵, ՀՀ նախկին վարչապետ Տիգրան Սարգսյանը⁶, ՀՀ վարչապետ Հովիկ Աբրահամյանը⁷, «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության նախկին նախագահ Գագիկ Ծառուկյանը⁸, «Ժառանգություն» կուսակցության նախագահ Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը⁹, «Օրինաց երկիր» կուսակցության նախագահ Արթուր Բաղդասարյանը¹⁰, ՀՀ առաջին նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը¹¹, Երևանի նախկին քաղաքապետ Կարեն Կարապետյանը¹² և այլ քաղաքական գործիչներ ստեղծում և կառավարում են

⁵ Տե՛ս ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2015 <http://www.facebook.com/pages/Serzh-Sargsyan/112145495468070?ref=ts&sk=info>:

⁶ Տե՛ս ՀՀ նախկին վարչապետ Տիգրան Սարգսյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2015 <http://www.facebook.com/pages/Tigran-Sargsyan/43211285887>:

⁷ Տե՛ս ՀՀ Հովիկ Աբրահամյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2015 <http://www.facebook.com/pages/Hovik-Abrahamyan/203473279674265>:

⁸ Տե՛ս ԲՀԿ նախկին նախագահ Գագիկ Ծառուկյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2015 <http://www.facebook.com/GagikTsarukyan>:

⁹ Տե՛ս «Ժառանգություն» կուսակցության նախագահ Ռաֆֆի Հովհաննիսյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 19/09/2015 <http://www.facebook.com/RKHOV?ref=ts>

¹⁰ Տե՛ս «Օրինաց երկիր» կուսակցության նախագահ Արթուր Բաղդասարյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 18/09/2015 <http://www.facebook.com/pages/Artur-Baghdasaryan/256565661023634?sk=wall>

¹¹ Տե՛ս ՀԱԿ առաջնորդ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 16/09/2015 <http://www.facebook.com/levonterpetrosyan?ref=ts&sk=wall>:

¹² Տե՛ս Երևանի նախկին քաղաքապետ Կարեն Կարապետյանի fan page-ը facebook ցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2011:

իրենց անձնական պլատֆորմները տարբեր սոցիալական ցանցերում: Տարբեր կայքեր, բլոգներ, հաշիվներ սոցցանցերում ունեն նաև մի շարք քաղաքական կուսակցություններ, ինչպես օրինակ՝ Հայաստանի «Հանրապետական» կուսակցությունը¹³, «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցությունը¹⁴, «Օրինաց երկիր» կուսակցությունը¹⁵, «Հայ հեղափոխական դաշնակցություն» կուսակցությունը¹⁶, Հայ ազգային կոնգրեսը¹⁷ և այլն:

Աշխատանքի այս հատվածում նախ ուսումնասիրենք և վերլուծենք Հայաստանում բլոգների ներթափանցումը, զարգացումը, քաղաքականության մեջ դրանց կիրառումը և հետագա զարգացումը: Հայաստանում առաջին բլոգների

<http://www.facebook.com/Karen.Karapetyan>

¹³ Տե՛ս «Հանրապետական» կուսակցության fan page-ը facebook սոցցանցում: Այցելություն՝ 16/09/2015

<http://www.facebook.com/pages/Republican-Party-of-Armenia-hhkam-%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%A1%D5%BD%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%AB-%D5%80%D5%A1%D5%B6%D6%80%D5%A1%D5%BA%D5%A5%D5%BF%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6-%D4%BF%D5%B8%D6%82%D5%BD%D5%A1%D5%AF%D6%81%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6/100770493323679?ref=ts&sk=wall>:

¹⁴ Տե՛ս «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության fan page-ը facebook սոցցանցում: Այցելություն՝ 19/09/2015

<http://www.facebook.com/pages/Prosperous-Armenia%D4%B2%D5%A1%D6%80%D5%A3%D5%A1%D5%BE%D5%A1%D5%B3-%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%A1%D5%BD%D5%BF%D5%A1%D5%B6wwwbhkam/109453322426363>:

¹⁵ Տե՛ս «Օրինաց երկիր» կուսակցության fan page-ը facebook սոցցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2015

<http://www.facebook.com/pages/Rule-of-Law/141037475922344?ref=ts&sk=info>:

¹⁶ Տե՛ս «Հայ հեղափոխական դաշնակցություն» կուսակցության fan page-ը facebook սոցցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2015

<http://www.facebook.com/pages/Armenian-Revolutionary-Federation-%D5%80%D5%85%D4%B4-%D5%80%D5%A1%D5%B5-%D5%85%D5%A5%D5%B2%D5%A1%D6%83%D5%B8%D5%AD%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6-%D4%B4%D5%A1%D5%B7%D5%B6%D5%A1%D5%AF%D6%81%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%AB%D6%82%D5%B6/151679834847391?ref=ts&sk=wall>:

¹⁷ Տե՛ս Հայ ազգային կոնգրեսի fan page-ը facebook սոցցանցում: Այցելություն՝ 15/09/2015

<http://www.facebook.com/pages/%D5%80%D5%A1%D5%B5-%D4%B1%D5%A6%D5%A3%D5%A1%D5%B5%D5%AB%D5%B6-%D4%BF%D5%B8%D5%B6%D5%A3%D6%80%D5%A5%D5%BDArmenian-National-Congress/188759431167219?ref=ts&sk=info>:

նախատիպերը հայտնվել են «Cilicia» կայքում: Կայքի չատը (Chat) զանգվածայնություն էր վայելում սփյուռքահայերի շրջանում¹⁸: Այնուհետև այնտեղ տեղադրվեց նաև բլոգների համար նախատեսված անկյուն՝ Armenian Blogs վերտառությամբ¹⁹: «Կիլիկիա» կայքի Armenian blogs բաժնի ամենատարածված և զանգվածայնություն վայելող ենթաբաժինը Repatriate-ն է: Առաջին նյութն այս բաժնում տեղադրվել է 2001 թվականի ապրիլի 21-ին²⁰, սակայն այս ենթաբաժնում քաղաքական թեմաներն այդքան էլ հաճախ չեն հանդիպում: Առավել մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում Diaspora բաժինը²¹: Այստեղ առավել հաճախ են գրառումները քաղաքական թեմաների շուրջ: Բաժնում առաջին քաղաքական թեմայի շուրջ նյութ է տեղադրել Հովհաննեսը (**Hovhannes**): Նյութում բլոգերը խոսում է Արգենտինայում 2001 թ. դեկտեմբերին նախագահ Դե Լա Ռուայի հրաժարականի մասին²²: Միաժամանակ Hovhannes-ը անդրադառնում է Արգենտինայի տնտեսական խնդիրներին՝ տեղեկացնելով, որ պետն իր փոխարժեքը փոխում է դոլարի նկատմամբ: Բլոգեր Արսինեն (**Arsineh**) նշում է, որ «Նյու Յորք Թայմս» թերթը իր դիրքորոշումը փոխում է «Հայոց ցեղասպանություն» եզրի նկատմամբ²³, նշելով, որ «Նյու Յորք Թայմսը» վերջերս վերանվանել է իր ընթերցողների համար նախատեսված ծանուցումներից մեկը, որը Հայոց ցեղասպանության մասին է: Համաձայն թերթի նոր քաղաքականության՝ ««ցեղասպանություն» բառի գիտական սահմանման մանրամասն հետազոտությունից հետո մենք որոշել ենք այդ

¹⁸ Տե՛ս «Cilicia» սոցիալական կայքը: Այցելություն՝ 13/04/2011

www.cilicia.com:

¹⁹ Տե՛ս Armenian Blogs բաժինը «Cilicia» սոցիալական կայքի գլխավոր էջում: Այցելություն՝ 13/04/2011

www.cilicia.com:

²⁰ Տե՛ս **Raffi K** «Welcome to the new LIFE IN ARMENIA log... », ապրիլի 21, 2001: Այցելություն՝ 13/04/2011

http://www.cilicia.com/2001_04_01_armo_life-backlog.html:

²¹ Տե՛ս **Raffi N**, «hello», «Cilicia» սոցիալական կայք, դեկտեմբերի 5, 2001: Այցելություն՝ 14/04/2015

http://www.cilicia.com/2001_12_01_armo_spiurk-backlog.html:

²² Տե՛ս **Hovhannes** «Argentinazo», «Cilicia» սոցիալական ցանց, դեկտեմբերի 22, 2001: Այցելություն՝ 14/04/2015

http://www.cilicia.com/2001_12_01_armo_spiurk-backlog.html:

²³ Տե՛ս **Arsineh**, «New York Times changes its policy on Armenian Genocide», «Cilicia» սոցիալական ցանց, ապրիլի 19, 2004: Այցելություն՝ 14/04/2015՝

http://www.cilicia.com/2004_04_01_armo_spiurk-backlog.html:

եզրի փոխարեն օգտագործել «Թուրքերի կողմից հայերի զանգվածային ոչնչացումը 1915 թվականին»²⁴: Նշենք, որ այս բաժնում քննարկումներ չեն եղել քաղաքական թեմաների շուրջ, և չկա քաղաքականության մասին որևէ գրառում, որ ստանար գոնե մեկ մեկնաբանություն: «Cilicia» կայքը մի քանի տարի շարունակ հայ բլոգերների շրջանում զանգվածայնություն վայելող կայքն էր, սակայն այն այլևս հետաքրքրություն չէր ներկայացնում քաղաքականության մասին գրող բլոգերների համար: Պատճառների թվում էին կայքի տեխնիկական խնդիրները:

«Cilicia» սոցցանցում անհայրը չի կարող ունենալ իր անձնական էջը, որտեղ կտեղադրվեն միայն տվյալ անձի բլոգները: Քաղաքականացված կամ քաղաքականության մասին գրող բլոգերներին անհրաժեշտ է անձնական էջ, քանի որ վերջիններս պետք է գործեն առավել անկախ և պետք է լինեն առավել հեշտ հասանելի հանրության լայն զանգվածների համար, սակայն «Cilicia» կայքում անհնար էր ունենալ սեփական էջ, որը կունենար իր առանձնահատկությունները և վարկանիշը: «Cilicia» սոցիալական ցանցը տեխնիկապես չէր ապահովում վարկանիշային որևէ աղյուսակ:

Կայքը չունի գործիքների հարուստ ցանց, որոնք բլոգերներին հնարավորություն կտային առավել յուրահատուկ ոճով գրելու, օպերատիվ գործելու կամ տեղադրելու ավելի հետաքրքիր և բազմազան մեդիա: Քաղաքական բլոգի հեղինակությունը մեծապես կախված է այս կամ այն երևույթի մասին արագ և օպերատիվ արձագանքումից և տարածումից, իսկ այս կայքում նման հնարավորություն բլոգերներին չէր տրվում, ցանկացած նյութ հրապարակվում էր ադմինիստրատորի վերահսկմամբ, ինչը ժամանակատար էր: Միաժամանակ կայքում միջին տեխնիկական ունակություններ ունեցող բլոգերի համար դժվար էր հոլովակներ, հղումներ կամ պատկերներ տեղադրելը, ինչը նույնպես դանդաղեցնում էր բլոգերների գործողությունները:

Բլոգերների վրա բավական մեծ ազդեցություն ունեն կայքի ադմինիստրատորները: Որևէ բազային փոփոխություն կատարելիս պետք էր դա համաձայնեցնել կայքի ադմինիստրատորների հետ:

Քաղաքականության մասին բլոգներում տեղադրված նյութերը հաճախ լինում են հակասական և առաջացնում են բուռն արձագանք, նման պայ-

²⁴ Տե՛ս **Arsineh**, «New York Times changes its policy on Armenian Genocide», «Cilicia» սոցիալական ցանց, ապրիլի 19, 2004: Այցելություն՝ 14/04/2015
http://www.cilicia.com/2004_04_01_armo_spiurk-backlog.html:

մասներում ցանկացած բլոգեր փորձում է լինել հնարավորինս անկախ ադմինիստրատորներից և բլոգր անհատներից, ովքեր կարող են ներագրել իր գրառման խմբագրման կամ հեռացման վրա, իսկ այս կայքում ադմինիստրատորներն ունենին գրեթե անսահմանափակ իրավունքներ և կարող էին հեռացնել ցանկացած գրառում ըստ իրենց որոշման: Հենց այս գործոններից յուրաքանչյուրը յուրովի ազդեց, որ քաղաքականության մասին գրող կամ քաղաքականությամբ հետաքրքրված բլոգերները հեռանան Cilicia կայքից և բլոգներ ստեղծեն այլ միջավայրերում: Մեր ուսումնասիրության համաձայն՝ Հայաստանում գործող ամենահին քաղաքական բլոգները կամ քաղաքականության մասին գրող բլոգները հիմնականում տեղադրված են «livejournal (լայֆջորնլ)» կայքում²⁵: Կայքում գործող Ըհաուսքիփըր (**ahousekeeper**) բլոգերն իր նյութերից մեկում ներկայացրել է բլոգր հայ բլոգերներին, ովքեր նյութեր են գրել ավելի վաղ, քան ինքն անդամակցել է կայքին²⁶: Ցուցակում ընդգրկված են 11 բլոգերներ՝ Իրուկանը (**irukan**)²⁷, Ափմեհը (**apmeh**)²⁸, Կորնելին (**kornelij**)²⁹, Փիղը (**pigh**)³⁰, Օգոստոսը (**ogostos**)³¹, Դիլանյանը (**dilanyan**)³², Ուզոդը (**uzogh**)³³, Հայկը (**hayk**)³⁴, Բիգսաու-

²⁵ «livejournal» կայքի հղումն է՝ www.livejournal.com:

²⁶ Տե՛ս Ahousekeeper, «Papás and Mamas», «Livejournal» բլոգային համայնք, հոկտեմբեր 16, 2009: Այցելություն՝ ապրիլի 14/04/2015 թ.

<http://ahousekeeper.livejournal.com/559230.html>:

²⁷ Իսկական անունը՝ Կարեն Նալբանդյան: Այցելություն՝ 14/04/2015:

<http://irukan.livejournal.com/2003/06/06/>:

²⁸ Իսկական անունը՝ Արմեն Խանդանյան: Այցելություն՝ 14/04/2015:

<http://apmeh.livejournal.com/2003/04/18/>:

²⁹ Իսկական անունը՝ Սամվել Մարտիրոսյան: Այցելություն՝ 14/04/2015 թ.:

<http://kornelij.livejournal.com/2005/06/09/>:

³⁰ Իսկական անունը՝ Տիգրան Քոչարյան, առաջին նյութը տեղադրել է 2004 թ. մայիսի 29-ին <http://pigh.livejournal.com/2004/05/29/>, սակայն նրա հաշիվը փակվել է կայքի ադմինիստրատորների կողմից: Այժմ Տիգրան Քոչարյանի բլոգը գործում է www.pigh.tv դոմենում:

³¹ Իսկական անունը՝ Աննա Սիմոնյան: Այցելություն՝ 14/04/2015

<http://ogostos.livejournal.com/2004/11/19/>:

³² Իսկական անունը՝ Հովհաննես Դիլանյան: Այցելություն՝ 14/04/2015

<http://dilanyan.livejournal.com/2004/01/05/>:

³³ Իսկական անունը՝ Ռուբեն Մուրադյան: Այցելություն՝ 14/04/2015

<http://uzogh.livejournal.com/2005/12/13/>:

³⁴ Իսկական անունը թաքցնում է, առաջին նյութը տեղադրել է 2003 թ. հոկտեմբերի 4-ին: Այցելություն 14/04/2011

ron)³⁵, 517 Դիզայնը (**517design**)³⁶ և Դաբավոգը (**dabavog**)³⁷: Բլոգեր Փիղը (Pigh)՝ Տիգրան Քոչարյանը, առաջինն է, ում բլոգը կարելի է համարել քաղաքական: Տիգրան Քոչարյանի հղումների մեծամասնությունը քաղաքական ուղղվածություն ունեն: Դրանք են՝ «Ереван в фотографиях», «Новости Армении на английском», «Justice for Khojaly», «Openarmenia», «The criminal case on mass disorders in Yerevan/March1-2, 2008», «The official map of the Republic of Armenia and Nagorno-Karabakh Republic (NKR)» և «7orblog» հղումները³⁸: Մեր ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ցանկացած երկրում բլոգների նկատմամբ հետաքրքրությունն աճում է որևէ իրադարձության հետևանքով, որը խթան է թե՛ բլոգների տարածման և թե՛ հասարակության շրջանում վերջիններիս նկատմամբ հետաքրքրության մեծացման համար: Եթե ԱՄՆ-ում այդ իրադարձությունն էր 2001 թ. սեպտեմբերի 11-ի ահաբեկչությունը, Չինաստանում՝ 2005 թ. հակաճապոնական ցույցերն ընդդեմ Ճապոնիայում լույս տեսած գրքերի, որտեղ չինացիների նկատմամբ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքում ճապոնացիների կողմից իրականացված վայրագություններն արդարացվում էին³⁹, ապա Հայաստանում բլոգոսֆերայի նկատմամբ լրագրողների և հասարակության ուշադրությունն ավելացավ 2007 թ. դեկտեմբերի 18-ին, երբ 4 բլոգերներ քաղաքական ակցիա էին կազմակերպել և «Մխիթար Սեբաստացու» կրթահամալիրում մեկնարկած «Ադրբեջանի օրերի» ակցիայի կազմակերպիչ Գեորգի Վանյանին օճառներ նվիրել⁴⁰: Սրանից հետո լրագրողները սկսեցին ավելի մեծ ուշադրություն դարձնել բլոգերներին և

<http://hayk.livejournal.com/2003/10/04/>

³⁵ Իսկական անունը՝ Վարդան Բագիրյան: Այցելություն՝ 14/04/2015

<http://bigsauron.livejournal.com/2005/02/18/>:

³⁶ Իսկական անունը՝ Սեդրակ Մկրտչյան: Այցելություն՝ 14/04/2015

<http://517design.livejournal.com/2004/07/30/>:

³⁷ Իսկական անունը՝ Արսեն Կարապետյան: Այցելություն՝ 14/04/2015

<http://dabavog.livejournal.com/2006/07/23/>:

³⁸ Ադրբեջանական տեղեկատվական հոսքերի պատճառով Տիգրան Քոչարյանի բլոգը livejournal.com-ում արգելափակվել է, ինչի մասին համառոտ կներկայացվի աշխատանքում

³⁹ Տե՛ս **Rebecca MacKinnon**. “Flatter world and thicker walls? Blogs, censorship and civic discourse in China” pages 31-46 (15 pages), “Public Choice”, Volume 134, issue 1, 2008 Online publication. Springer Science+Business Media, BV 2007. p- 36.

⁴⁰ Տե՛ս **Տաթև Հարությունյան**, «Ադրբեջանցիները «Մխիթար Սեբաստացի» կրթահամալիրում», «Առավոտ» օրաթերթ, դեկտեմբերի 18, 2011: Այցելություն՝ 22/04/2015 <http://aravot.am/am/articles/guidepark/33737/view>

վերջիններին գործունեությանը: Որպես օրինակ կարելի է նշել «Հայաստանում բլոգերները ակտիվացել են» նյութը «Առավոտ» օրաթերթում⁴¹: Այս նյութը կարելի է համարել «բլոգների տեսության»⁴² նախատիպերից մեկը: Նյութում ներկայացվում է տվյալ ժամանակահատվածում ակտիվ գործունեություն ծավալող բլոգերներ Irukan-ի, Petruccio-ի և ahousekeeper-ի գործունեությունը: Համաձայն այս նյութի՝ 2008 թ. Հայաստանում գործում էին 200-ից ավելի բլոգերներ, իսկ նրանց նյութերը կարդում էին 1000-ից ավելի ընթերցողներ⁴³: Այս շրջանում էլ սկսեցին ստեղծվել տարբեր բլոգներ, որոնց հիմնական գործունեությունն էր տեղեկատվություն տարածել, թե ինչ թեմաներ են քննարկվում հայկական բլոգներում: Հայաստանյան բլոգերն առավել քաղաքականացվեցին և կոնսոլիդացան 2007 թ. սկզբին, ինչը կապված էր սպասվող կարևոր քաղաքական իրադարձության՝ 2007 թ. խորհրդարանական ընտրությունների հետ: Այստեղ անհրաժեշտ ենք համարում առանձնացնել քաղաքական բլոգերների գործունեության երկու երևույթներ. **1. Սեփական նախաձեռնություն. 2. Արձագանք իրադարձություններին**: Որպես առաջինի օրինակ կարելի է նշել բլոգեր Uzogh-ի գործունեությունը, ով ՀՀ նախագահական ընտրությունների շեմին տեղադրել էր հարցախույզ, որով պարզում էր, թե բլոգերներն ում կընտրեն առաջիկա նախագահական ընտրություններում: Մասնակցել էր 100 ընթերցող, իսկ առավել մեծ թվով ձայներ ստացել էր ՀՀ 2008 թ. նախագահական ընտրություններում թեկնածու առաջադրված Վազգեն Մանուկյանը՝ 32 ձայն, ում հաջորդում էին ՀՀ առաջին նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը և ՀՀ գործող վարչապետ Սերժ Սարգսյանը⁴⁴: Սեփական նախաձեռնության մեկ այլ օրինակ է նաև «Ադրբեջանցի գրող և հրապա-

⁴¹ Տե՛ս **Տաթև Հարությունյան**, Հայաստանում բլոգերները ակտիվացել են, «Առավոտ» օրաթերթ, հունվարի 26, 2008: Այցելություն՝ 22/04/2015
<http://www.aravot.am/am/articles/culture/35529/view/u09.htm>:

⁴² «Բլոգների տեսությունը» շարք է, որտեղ համառոտ ներկայացվում է որոշ թվով բլոգերների շաբաթական կամ պարբերական գործունեությունը:

⁴³ Տե՛ս **Տաթև Հարությունյան**, Հայաստանում բլոգերները ակտիվացել են, «Առավոտ» օրաթերթ, հունվարի 26, 2008: Այցելություն՝ 22/04/2015
<http://www.aravot.am/am/articles/culture/35529/view/u09.htm>:

⁴⁴ Տե՛ս Uzogh, «Итоги голосования за президента», Uzogh-ի բլոգը Livejournal բլոգային համայնքում, հունվարի 8, 2008: Այցելություն՝ 23/04/2015.
<http://uzogh.livejournal.com/131423.html>:

րակախոս» բլոգեր Լորգիկ Ազիկովի⁴⁵ «ստեղծագործությունների» պարբերաբար ընթերցումները Երևանում⁴⁶: Նշենք, որ հայաստանյան քաղաքական բլոգոսֆերայի գրեթե բոլոր ներկայացուցիչները հիմնականում իրենց գործունեությունը կառուցում են՝ արձագանքելով ՀՀ-ում տեղի ունեցող կարևոր և հետաքրքիր իրադարձություններին: Նույն ռազմավարությունն է իրականացվում նաև քաղաքական կուսակցությունների կողմից կառավարվող և վերահսկվող web 2.0 գործիքներում և բլոգներում:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Այս աշխատանքում հեղինակը ներկայացնում է Հայաստանում բլոգների ձևավորման, դրանց՝ քաղաքականության վրա ազդեցության մեծացման առանձնահատկությունները: Աշխատանքում ներկայացված են առաջին սոցիալական բլոգների ստեղծման պատճառները, դրանց զարգացման յուրահատկությունները, ինչպես նաև մի շարք բլոգերների՝ սոցիալական դաշտից քաղաքական դաշտ տեղափոխվելու դրդապատճառները: Աշխատանքում ներկայացված են նաև ՀՀ-ում կարևոր իրադարձություններում բլոգների դերակատարումը և ազդեցությունը: Նկարագրված են քաղաքական միջոցառումները, որոնք կազմակերպվել են բլոգերների կողմից, ինչպես նաև այն իրադարձությունները, որոնք հանրային արձագանք են գտել բլոգների գործունեության շնորհիվ:

Բանալի բաներ - բլոգ, ՀՀ, քաղաքականություն, ազդեցություն, համացանցային գործիքներ, web 2.0 գործիքներ, սոցիալական ցանցեր, համացանց:

ОСОБЕННОСТИ УВЕЛИЧЕНИЯ ПОЛИТИЧЕСКОГО ВЛИЯНИЯ БЛОГОВ В РА

ЭРИК КАЗАРЯН

В данной работе автор представляет особенности формирования блогов в Армении и увеличения их влияния на политику. В работе представлены

⁴⁵ Մտացածին կերպար հայ բլոգերների կողմից, բլոգի ստեղծողն ու կառավարողն անանուն է գործում: Տե՛ս «Лобзиказиков»բլոգը. «Livejournal» բլոգային համայնքում: Այցելություն՝ 12/09/2015

<http://lobzik-azikov.livejournal.com/>:

⁴⁶ Տե՛ս հեղ. Лобзик Азиков «Lobzik Azikov Anar Mamedkhanov» վիդեոն. LobzikAzikov վիդեոբլոգ, մարտի 27, 2010: Այցելություն՝ 12/09/2015
<http://www.youtube.com/watch?v=vR-1oIN26I>:

причины формирования первых социальных блогов, особенности их развития, а также причины их перехода из социального в политическое поле. В работе также представлены роль и влияние блогов в важных событиях РА. Представлены политические мероприятия, которые были организованы блогерами, а также мероприятия, которые получили общественное звучание благодаря деятельности блогов.

Ключевые слова - блог, РА, политика, влияние, интернет-инструменты, веб-инструменты, социальные сети, интернет.

THE ASPECTS OF THE INTENSIFYING IMPACT OF THE BLOGS ON THE POLICY OF RA

ERIK GHAZARYAN

Ghazaryan in this article presents the emergence of social blogs in RA together with the aspects of their intensifying impact on the policy of the country. The grounds for creating the first blocks, the specificities of their further development, the incentives for some groups' switch from the social to the political field are presented as well. In the article mention is also made of the role and influence of the blogs on the important events taking place in RA. Various political proceedings and different events that have either been organized by bloggers or have become of public interest via their activities are as well described.

Key words - blog, RA, policy, influence, internet-tools, web 2.0 tools, social networks, internet.